

Kraina upartych niepogód. Zniszczenia wojenne na obszarze ziemi przemyskiej w XVII wieku

Andrzej Gliwa, Kraina upartych niepogód. Zniszczenia wojenne na obszarze ziemi przemyskiej w XVII wieku. Przemyśl 2013. 1104 ss., oprawa twarda, 8 ilustracji kolorowych 11 czarno-białych, 12 map,

Cena 60,00 zł

NAKLAD WYCZERPANY

Książka porusza jeden z fundamentalnych w dziejach Polski i wbrew pozorom niezwykle słabo dotychczas zbadany w historiografii problem zniszczeń wojennych w Rzeczypospolitej w XVII wieku, przedstawiając wyniki badań dla zachodniej części województwa ruskiego. Monografia posiada układ trójdzielny i składa się z części tekstowej (s. 5-672), aneksów z danymi statystycznymi dotyczącymi zniszczeń w postaci wykazów tabelarycznych (s. 673-1015) oraz 12 map najazdów wojsk nieprzyjacielskich, jakie miały miejsce w latach 1620-1699. Pod względem metodologicznym praca posiada charakter nowatorski dzięki interdyscyplinarnemu podejściu i integracji metod charakterystycznych dla warsztatu historyków dziejów gospodarczych i wojskowości przy wykorzystaniu narzędzi badawczych z zakresu antropologii kulturowej, etnologii, historii sztuki i studiów nad bezpieczeństwem. W książce przedstawiono szczegółowo wszystkie większe operacje militarne wojsk nieprzyjacielskich, które dotknęły zachodniej części województwa ruskiego, łącznie z niezwykle niszczącymi inkursjami tatarskimi z lat 20. XVII wieku, wyprawą tatarsko-kozacką z 1648 roku, najazdem rosyjsko-kozackim z 1655 roku, inwazją szwedzką z 1656 roku, najazdem transylwańsko-kozackim z 1657 roku oraz grabieżczymi operacjami ord tatarskich z 1672 roku i ostatnim w dziejach najazdem ordyńców z Budżaku z 1699 roku, który miał miejsce już po zawarciu traktatu pokojowego w Karłowicach. Przeprowadzone badania w oparciu o niezwykle bogaty i różnorodny materiał empiryczny, w tym tzw. źródła masowe (abiuraty, rejestry poborowe, lustracje królewszczyn) stawiają duży znak zapytania nad ogólnym i przyjmowanym dotąd powszechnie przez historyków paradygmatycznym modelem przebiegu zjawiska zniszczeń wojennych na terytorium Rzeczypospolitej w XVII wieku. Według tego silnie zideologizowanego i słabo umocowanego pod względem źródłowym schematu powstałego jeszcze w latach 50. ubiegłego wieku, przełomowym i krytycznym okresem dla gospodarki państwa polsko-litewskiego miały być lata „potopu” szwedzkiego 1655-1660. Autor stawia tezę, że przełomowym okresem dla dużej części ziem ruskich Rzeczypospolitej były już lata 20. XVII stulecia. W tym właśnie czasie na obszarze ziemi przemyskiej zniszczono ponad 40% ówczesnego potencjału gospodarczego. Narastający proces degradacji potencjału ekonomicznego ziemi przemyskiej wywołany w efekcie działań wojennych w XVII wieku pokazano w szerszym kontekście sytuacji międzynarodowej i wydarzeń politycznych w Europie Środkowej i Wschodniej. W pracy przedstawiono i udokumentowano źródłowo nieznane dotąd historykom niezwykle interesujące zjawiska związane ze zniszczeniami wojennymi jak na przykład fenomen delokalizacji zniszczeń wojennych jako skutek zaplanowanych operacji militarnych realizowanych przez ordy krymską i budżacką oraz działania o profilu asymetrycznym (*asymmetric warfare*) charakterystyczne dla jednostek tatarskich, których głównym celem była ludność cywilna i jej zasoby materialne, a nie wojska nieprzyjacielskie. Działania tego typu charakterystyczne dla tatarskiej sztuki wojennej były znakomitą instrumentem wykorzystywaną przez Tatarów w eksploatacji militarno-ekonomicznej południowo-wschodnich ziem Rzeczypospolitej.